

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างได้รับการสอนสุขศึกษาเรื่องพยาธิใบไม้ตับ โดยใช้สื่อผสมร่วมกับการจูงใจ โดยการประกวดวาดภาพระบายสี และการประกวดเรียงความ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปด้านประชากร
2. ความรู้เรื่องการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ
3. ทักษะคิดต่อการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ
4. การรับรู้ต่อการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ
5. การปฏิบัติในการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ
6. ความต้องการสื่อเรื่องการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ
7. การอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 จำนวน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่าง มีทั้งหมด 1,040 คน เป็นเพศชาย 525 คน คิดเป็นร้อยละ 50.48 เป็นเพศหญิงจำนวน 515 คนคิดเป็นร้อยละ 49.52 ส่วนมากมีอายุระหว่าง 10 - 12 ปี จำนวน 478 คนคิดเป็นร้อยละ 45.96 รองลงมามีอายุระหว่าง 7-9 ปี จำนวน 331 คนคิดเป็นร้อยละ 31.82 ส่วนมากกำลังเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 470 คน คิดเป็นร้อยละ 45.19 รองลงมาเป็น นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 จำนวน 324 คน คิดเป็นร้อยละ 31.15 ส่วนมากผู้ปกครองมีอาชีพ รับจ้างจำนวน 420 คน คิดเป็นร้อยละ 40.38 รองลงมาอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 391 คนคิดเป็นร้อยละ 37.60 บ้านนักเรียนส่วนมากมีส้วม จำนวน 999 คน คิดเป็นร้อยละ 96.06 ส่วนมากนักเรียนมีรองเท้าประจำตัว 1020 คน คิดเป็นร้อยละ 98.08 ไม่มีรองเท้า 20 คนคิดเป็นร้อยละ 1.92 ดังแสดงรายละเอียดในตามรางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=1040)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	525	50.48
หญิง	515	49.52
2. อายุ		
7 - 9 ปี	331	31.82
10 - 12 ปี	478	45.96
13 - 15 ปี	231	22.21
3. เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่		
ประถมศึกษาปีที่ 1 - 3	324	31.15
ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6	470	45.19
มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3	246	23.65
4. อาชีพผู้ปกครอง		
เกษตรกรรวม	391	37.60
รับราชการ	56	5.38
รับจ้าง	420	40.38
ค้าขาย	165	15.87
อื่นๆ	8	0.77
5. บ้านนักเรียนมีส้วมหรือไม่		
มี	999	96.06
ไม่มี	41	3.94
6. นักเรียนมีรองเท้าประจำตัว		
มี	1020	98.08
ไม่มี	20	1.92
9. ที่ผ่านมานักเรียนได้รับการตรวจหาโรคพยาธิ		
ไขว้ไม้ตบประจำปีด้วยวิธีใด		
ผู้ปกครองพาไปตรวจที่โรงพยาบาล	780	75.00
เจ้าหน้าที่มาตรวจให้ที่โรงเรียน	143	13.75
นักเรียนไปตรวจเองที่สถานีนอนามัย	61	5.87
คุณครูพาไปตรวจที่โรงพยาบาล	56	5.38

2. การเปรียบเทียบคะแนนความรู้เรื่องการป้องกันพยาธิใบไม้ตับก่อนและหลังการทดลองภายในกลุ่มตัวอย่าง

2.1 การเปรียบเทียบคะแนนความรู้เรื่องการป้องกันพยาธิใบไม้ตับก่อนและหลังการทดลองภายในกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า คะแนนด้านความรู้ในการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ ก่อนการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ส่วนมากอยู่ในระดับ ต่ำมากที่สุด จำนวน 749 คนคิดเป็นร้อยละ 72.02 หลังทดลองพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเพิ่มขึ้น โดยอยู่ในระดับสูงมากที่สุดจำนวน 825 คนคิดเป็นร้อยละ 79.3 ดังแสดงในตารางที่ 2

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างก่อนและหลังการทดลองพบว่า คะแนนความรู้ ก่อนการทดลองมีค่า 6.45 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.80 และหลังการทดลองพบว่า มีค่าเฉลี่ย 10.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.84 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างก่อนและหลังการทดลองพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$; 95% CI :4.22 ถึง 4.54) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคะแนนด้านความรู้ในการควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ ก่อนและหลังดำเนินการ

ระดับคะแนน	ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สูง	44	4.23	825	79.33
ปานกลาง	247	23.75	149	14.33
ต่ำ	749	72.02	66	6.35
$\bar{X} \pm SD$	6.45 \pm 1.80		10.83 \pm 1.84	
รวม	1040	100	1040	100

โดยมีคะแนนเต็ม 13 คะแนน

คะแนน 10 คะแนนขึ้นไป

ระดับสูง

คะแนน 8 - 9 คะแนน

ระดับปานกลาง

คะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 7 คะแนน

ระดับต่ำ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ในการควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ ก่อนและหลัง
ดำเนินการ

ความรู้เรื่องในการควบคุม โรคพยาธิใบไม้ตับ	\bar{X}	S.D.	\bar{d}	t-value	p-value	95% CI
ก่อนดำเนินการ	6.45	1.80	4.38	53.56	<0.001	4.22 ถึง 4.54
หลังดำเนินการ	10.83	1.84				

3.การเปรียบเทียบคะแนนทัศนคติต่อ การป้องกันพยาธิใบไม้ตับก่อนและหลังการทดลองภายในกลุ่ม ตัวอย่าง

3.1 ผลการศึกษาพบว่า คะแนนด้านทัศนคติต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ ในกลุ่มทดลองส่วนมากอยู่ใน
ในระดับสูง จำนวน 559 คนคิดเป็นร้อยละ 53.75 หลังการทดลอง พบว่าส่วนมากมีค่าคะแนนอยู่ใน
ระดับสูงมากที่สุดเช่นกัน จำนวน 1018 คน คิดเป็นร้อยละ 97.88 โดยก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยทัศนคติ
30.45 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.62 ส่วนหลังการทดลองพบว่ามีค่าเฉลี่ย 34.16 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 ± 1.66 ดังแสดงในตารางที่ 4

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนทัศนคติก่อนและหลังการทดลอง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$; 95% CI: 3.53 ถึง 3.89) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคะแนนด้านทัศนคติต่อการ
ป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ก่อนและหลังดำเนินการ

ระดับคะแนน	ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สูง	559	53.75	1018	97.88
ปานกลาง	164	15.77	17	1.63
ต่ำ	317	30.48	5	0.48
$\bar{X} \pm SD$	30.45 \pm 3.62		34.16 \pm 1.66	
รวม	1040	100	1040	100

โดยมีคะแนนเต็ม 36 คะแนน

คะแนน 31 คะแนนขึ้นไป

ระดับสูง

คะแนน 29 - 30 คะแนน

ระดับปานกลาง

คะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 28 คะแนน

ระดับต่ำ

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ก่อนและหลังดำเนินการ

ทัศนคติต่อการป้องกัน โรคพยาธิใบไม้ตับ	\bar{X}	S.D.	\bar{d}	t-value	p-value	95% CI
ก่อนดำเนินการ	30.45	3.62	3.71	40.03	<0.001	3.53 ถึง 3.89
หลังดำเนินการ	34.16	1.66				

4.การเปรียบเทียบคะแนนการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันพยาธิใบไม้ตับก่อนและหลังการทดลองภายในกลุ่มตัวอย่าง

4.1 ผลการศึกษาพบว่า คะแนนด้านการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ ในกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการทดลอง มีค่าคะแนน ส่วนมากอยู่ในระดับ ระดับต่ำ จำนวน 369 คน คิดเป็นร้อยละ 35.48 ส่วนหลังการทดลองพบว่าคะแนนอยู่ในระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 984 คน คิดเป็นร้อยละ 94.62 โดยก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ 35.29 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.09 ส่วนหลังการทดลองพบว่ามีค่าเฉลี่ย 42.38 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.18 ดังแสดงในตารางที่ 6

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนการรับรู้ ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$; 95% CI : 6.85 ถึง 7.34) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคะแนนด้านการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ ก่อนและหลังดำเนินการ

ระดับคะแนน	ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สูง	260	25.00	984	94.62
ปานกลาง	411	39.52	54	5.19
ต่ำ	369	35.48	2	0.19
$\bar{X} \pm SD$	35.29 \pm 4.09		42.38 \pm 2.18	
รวม	1040	100	1040	100

โดยมีคะแนนเต็ม 45 คะแนน

คะแนน 39 คะแนนขึ้นไป

ระดับสูง

คะแนน 34 - 38 คะแนน

ระดับปานกลาง

คะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 33 คะแนน

ระดับต่ำ

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ ก่อนและหลัง
ดำเนินการ

การรับรู้ความรุนแรงของ โรคพยาธิใบไม้ตับ	\bar{X}	S.D.	\bar{d}	t-value	p-value	95% CI
ก่อนดำเนินการ	35.29	4.09	7.09	57.51	<0.001	6.85 ถึง 7.34
หลังดำเนินการ	42.38	2.18				

8. การเปรียบเทียบคะแนนการปฏิบัติตัวในการป้องกันพยาธิใบไม้ตับก่อนและหลังการทดลองภายใน
กลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า คะแนนด้านการปฏิบัติตัวในการกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลองส่วนมากอยู่ใน
ในระดับสูง จำนวน 983 คน คิดเป็นร้อยละ 94.52 หลังการทดลอง มีค่าคะแนนอยู่ในระดับสูงเช่นกัน
มากที่สุด จำนวน 1040 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ย 22.39 ค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐาน 3.66 หลังการทดลอง พบว่า มีค่าเฉลี่ย 25.26 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.19 ดังแสดงในตาราง
ที่ 8

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างก่อนและหลังการทดลองพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$; 95% CI : 2.71 ถึง 3.04) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 9

ตารางที่ 8 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคะแนนด้านการปฏิบัติตนใน
การป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ก่อนและหลังดำเนินการ

ระดับคะแนน	ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สูง	983	94.52	1040	100.00
ปานกลาง	41	3.94	0	0
ต่ำ	16	1.54	0	0
$\bar{X} \pm SD$	22.39 \pm 3.66		25.26 \pm 2.19	
รวม	1040	100	1040	100

โดยมีคะแนนเต็ม 28 คะแนน

คะแนน 16 คะแนนขึ้นไป

ระดับสูง

คะแนน 13 - 15 คะแนน

ระดับปานกลาง

คะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 12 คะแนน

ระดับต่ำ

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านการปฏิบัติตนในการควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ ก่อนและหลัง ดำเนินการ

การปฏิบัติตนในการ ควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ	\bar{X}	S.D.	\bar{d}	t-value	p-value	95% CI
ก่อนดำเนินการ	22.39	3.66				
หลังดำเนินการ	25.26	2.19	2.88	34.79	<0.001	2.71 ถึง 3.04

9. การเปรียบเทียบความต้องการสื่อการสอนเรื่องการป้องกันพยาธิใบไม้ตับก่อนและหลังการทดลอง ภายในกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาถึงประสบการณ์ที่เคยได้รับ ความรู้เรื่องการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ พบว่า แหล่งที่นักเรียนได้รับความรู้มากที่สุด คือ คุณครูสอนในห้องเรียน จำนวน 508 คนคิดเป็นร้อยละ 48.85 รองลงมาคือ โทรทัศน์ จำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 25.38 นักเรียนเห็นว่าวิธีการที่จะได้รับความรู้มากที่สุดคือ คุณครูสอนในห้องเรียนจำนวน 476 คนคิดเป็นร้อยละ 45.77 อ่านคู่มือให้เข้าใจ จำนวน 237 คนคิดเป็นร้อยละ 22.79 นักเรียนพึงพอใจกับสื่อที่ได้รับอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 720 คนคิดเป็นร้อยละ 69.23 นักเรียนใช้สื่อการสอนเรื่องพยาธิใบไม้ตับมากที่สุดในครั้งนี้คือคู่มือ จำนวน 611 คนคิดเป็นร้อยละ 58.75 นักเรียนเห็นว่าสื่อมีประโยชน์มากที่สุดคือการให้ความรู้เรื่องพยาธิใบไม้ตับ จำนวน 665 คนคิดเป็นร้อยละ 63.94 รองลงมาคือ ต้องปฏิบัติตัวเพื่อไม่ให้เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับ จำนวน 674 คนคิดเป็นร้อยละ 62.21 ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวน ร้อยละความต้องการสื่อการสอน (n=1040)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. นักเรียนเคยได้รับความรู้เรื่องพยาธิจากแหล่งใด		
คุณครูสอนในห้องเรียน	508	48.85
เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสอนในโรงเรียน	167	16.06
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)	141	13.56
วิทยุ	247	23.75
โทรทัศน์	264	25.38
ไม่เคยได้รับเลย	164	15.77
อื่นๆ	92	8.85
2. นักเรียนเห็นว่าควรทำอย่างไรจึงจะได้รับความรู้มาก		
คุณครูสอนในห้องเรียน	476	45.77

ตารางที่ 10 จำนวน ร้อยละความต้องการสื่อการสอน (n=1040) (ต่อ)

ข้อคำถาม	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสอนในโรงเรียน	217	20.87
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)	224	21.54
วิทยุ	182	17.52
โทรทัศน์	204	19.62
อ่านคู่มือให้เข้าใจ	237	22.79
ชมสื่อ วีซีดี ด้วยความตั้งใจ	177	17.02
อื่นๆ	50	4.81
3. นักเรียนพึงพอใจกับสื่อที่ได้รับอย่างไร		
พึงพอใจมาก	720	69.23
พึงพอใจปานกลาง	213	20.48
พึงพอใจน้อย	107	10.29
4. นักเรียนใช้สื่อการสอนเรื่องพยาธิใบไม้ตับมากที่สุด ในครั้งนี้		
ใช้วีซีดี	280	26.92
ใช้คู่มือ	611	58.75
5. ประโยชน์ของสื่อ		
ให้ความรู้เรื่องพยาธิใบไม้ตับ	665	63.94
กลัวการเป็นพยาธิใบไม้ตับ	410	39.42
ต้องปฏิบัติตัวเพื่อไม่ให้เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับ	647	62.21

10. การตรวจหาพยาธิใบไม้ตับในรอบปีที่ผ่านมา พบว่า ในรอบปีที่ผ่านมา นักเรียนมีการตรวจพยาธิพยาธิ จำนวน 618 คนคิดเป็นร้อยละ 59.42 ไม่เคยส่งตรวจ 422 คนคิดเป็นร้อยละ 40.58 ในรอบปีที่ผ่านมา นักเรียนทราบผลว่าพบไข่พยาธิใบไม้ตับ จำนวน 75 คนคิดเป็นร้อยละ 7.21 ดังแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละในการตรวจพยาธิใบไม้ตับในรอบปีที่ผ่านมา (n=1040)

ข้อคำถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. ในรอบปีที่ผ่านมาเมื่อเจ้าหน้าที่แจกค้ำใบให้นักเรียน นำอุจจาระไปตรวจหาไข่พยาธิกับหน่วยตรวจของ โรงพยาบาล นักเรียนได้เก็บอุจจาระส่งตรวจหรือไม่		
ส่งตรวจตามนัด	618	59.42
ไม่เคยส่งตรวจ	422	40.58
2. ในรอบปีที่ผ่านมา การตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิ ของนักเรียนผลปรากฏว่า		
พบไข่พยาธิใบไม้ตับ	75	7.21
ไม่พบไข่พยาธิใบไม้ตับ	207	19.90
ไม่ทราบผล	758	72.89

11. การอภิปรายผล

1. ความรู้ในการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$)

ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนการสอนที่มีสื่อประกอบทั้งสื่อคู่มือ และวีซีดี รวมทั้งการจูงใจ ทำให้เกิดการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในกลุ่มตัวอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสอนโดยอาจารย์ที่ผ่านการอบรมและมีความใกล้ชิดกับนักเรียน สามารถสอดแทรกในการเรียนการสอนได้ตามช่วงเวลาที่สะดวก

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจุฬารัตน์ โสตะ (2551) และรุจิรา ดวงสงค์ (2551) ที่พบว่า หลังการสอน และการจัดกิจกรรมการป้องกันพยาธิใบไม้ตับและทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้หลังการทดลองดีขึ้น

2. ทักษะคิดต่อการป้องกัน โรคพยาธิใบไม้ตับ หลังทดลองดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$)

แสดงให้เห็นว่าเมื่อกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจดี สามารถนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดี กอปรกับ กระบวนการเรียนรู้โดยผ่านครูอนามัย ครูประจำชั้น และมีสื่อทั้ง วีซีดี และ คู่มือ รวมทั้งการจูงใจ สามารถเสริมสร้างความรู้สึที่ดี มีทัศนคติที่ดี ได้มากกว่าการเลือกใช้สื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสินสมุทร คำภา (2538) พบว่าบุคคลที่มีความรู้เรื่องพยาธิใบไม้ดี ย่อมมีทัศนคติที่ดีในการป้องกันพยาธิใบไม้ตับด้วย

3. การรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันพยาธิใบไม้ตับหลังทดลองดีกว่า ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$)

แสดงให้เห็นว่า หลังการเรียนการสอนโดยใช้สื่อคู่มือและสื่อวีซีดี รวมทั้งการจูงใจ เรื่องพยาธิใบไม้ตับ ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ที่ถูกต้อง

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จุฬารัตน์ โสตะ (2551) และรุจิรา ดวงสงค์ (2551) เห็นว่า หลังจากกลุ่มตัวอย่าง มีการรับรู้เรื่องการป้องกันพยาธิใบไม้ตับและทำให้มีการรับรู้ต่อการป้องกันพยาธิใบไม้ตับดีขึ้น

4. คะแนนการปฏิบัติในการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ หลังทดลองดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$)

แสดงว่า สื่อการสอนทั้งสื่อคู่มือ และสื่อวีซีดี เรื่องการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ ซึ่งสอนโดยอาจารย์ประจำชั้น และอาจารย์อำนวยการ รวมทั้งการจูงใจ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติในทางที่พึงประสงค์

กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในสื่อทั้งสองชนิด ทั้งสื่อคู่มือ และสื่อวีซีดี รวมทั้งการจูงใจ โดยการวาดภาพระบายสี และการประกวดเรียงความ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเรียนเห็นว่าการใช้สื่อคู่มือ นักเรียนสามารถใช้ได้เองตามลำพัง ได้ทั้งเนื้อหาสาระ และมีภาพประกอบ ส่วนสื่อวีซีดี ต้องอาศัยอาจารย์ใช้ประกอบการสอน ซึ่งมีทั้งภาพและเสียงที่สร้างความสนใจ ทำให้นักเรียนสนุก ตื่นเต้น ที่ได้เห็นภาพพยาธิ และก่อให้เกิดความกลัวพยาธิมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่พึงปรารถนาในการป้องกันพยาธิใบไม้ตับต่อไป

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จุฬารัตน์ โสตะ และ คณะ (2550 และ 2551) ที่ศึกษาปรับเปลี่ยนเทียบการใช้สื่อคู่มือ และ สื่อวีซีดี เรื่องการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ใช้สื่อคู่มือ อาศัยการเข้าใจได้เอง ส่วนกลุ่มที่ใช้วีซีดี เห็นว่า ต้องให้คุณครู สอนจึงจะเข้าใจได้ดี

การจูงใจโดยการวาดภาพ ระบายสี และการประกวดเรียงความเป็นกิจกรรมที่นักเรียนให้ความสนใจ นักเรียนได้ดึงศักยภาพที่มีอยู่ ถ่ายทอดความรู้สึกลึกซึ้งออกมา ซึ่งการที่นักเรียนจะสามารถถ่ายทอดความรู้สึกลึกซึ้งออกมาเป็นภาพ และเรียงความได้นั้น นักเรียนได้อ่าน ทำความเข้าใจ เกิดความรู้และความเข้าใจ รวมทั้งมีการตระหนัก จนกระทั่งสามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างดี ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้เกี่ยวกับพยาธิใบไม้ตับ จะคงทนและยั่งยืน กับนักเรียน สามารถถ่ายทอดสู่ผู้อื่นได้อย่างดี จึงนับว่าการใช้สื่อผสม ทั้งสื่อ คู่มือและสื่อวีซีดีและการจูงใจ ช่วยเสริมสร้าง ความรู้ ทักษะคิด การรับรู้ และพฤติกรรมในการป้องกันพยาธิใบไม้ตับได้อย่างมีประสิทธิภาพ